

DISPUTATIO INAUGURALIS
MEDICO-PHYSICO-MORALIS

DE

USU ET ABUSU

NUTRICUM VIENNENSIIUM,

QUAM

D. T. O. M. A.

DECRETO, AUTHORITY, ET
SENSU PERILLUSTRIUM, MAGNIFICORUM, SPECTABILIUM, PRÆNOBILIUM, EXCELLENTISSIMORUM, atque CLARISSIMORUM VIRO-
RUM &c. Perillust-
ris, Magnifici, ac Consultissimi Domini Universitatis Rectoris,
Prænobilis, Spectabilis ac Excellentissimi Inclytæ Facultatis Me-
dicæ Domini Decani, Venerabilis Domini Senioris, Sac. Cæsar. Re-
giæque Cathol. Majest. Dominorum Dominorum Consiliariorum,
& Archiatrorum, Professorum &c. adeoque totius amplissimi

D.D. MEDICORUM COLLEGII

IN CELEBERRIMA, AC ANTIQUISSIMA
UNIVERSITATE VIENNENSI
PRO CONSEQUENDO DOCTORATUS GRADU

Publicæ Disquisitioni exponit

LAURENTIUS HENTSCHEL,
Silesius Schwidnicensis AA. LL. & Phi-
losophiæ Magister, Saluberrimæ Medicinæ Bac-
calaureus formatus, nec non pro Supremâ
Laureâ Candidatus,

IN PUBLICO D.D. MEDICORUM COLLEGIO

Horis post meridiem consuetis, Die 17, Mensis Julij Annô MDCCXXXII.

VIENNÆ AUSTRIÆ, Typis Gregorii Kurtzböck, Universitatis Typogr.

DEO,
DIVIS
COSMÆ, DAMIANO,
ET
JOANNI NEPOMUCENO,
PUBLICO,
PATRIÆ,
ET
PATRONIS.

CAPUT PRIMUM.

De Usu Nutricum Viennensium.

THESIS I.

ERuctifero imbre irroratum, spiritûque elastico expansivo seminis virilis afflatum, stamina tenerrima, visum omnem, etiam microscopio armatum, fugientia, mente tantum concipienda, totius hominis structuram continentia, in motum tunc adacta, complectens ovulum, è loculamento suo sic abreptum, ornamentò simbriceo tubarum Fallopii exceptum, atque motu sistaltico propriò tubarum in ipsum uterum devolutum, firmat se, quocumque locò potest, fibris suis laceris, perviisque in lacunas arteriosas, & lymphaticas, inde altiles succos accepturum, quò inceptus expansivus staminum motus, deficiente ~ vivificante, continuari, & foetus humanus produci possit; quò factò, atque organis jam perfectioribus formatis, minus per funiculum umbilicalem, plus per os, si non totum, capit nutrimentum, & incrementum, donec firmis ità factis partibus, ut atmosphæræ prementis injuriæ sufferendæ requirunt, stimulante fortè fame, siti que, irritante excrementorum acredine, urgente sanguinis elastici copiâ, & expansione, tandem exitum quærît, quò aër atmosphæricus gravior resistat interno magis se expandenti, cordis oppressiorem tollens, quò excrementa purgentur, fames, sitis que sedentur; hinc

hinc vi, qua potest, tabernaculi sui parietes diffringit, ad lubricandum iter fluenta effundit, & pedunculos ossibus pelvis materni imponendo, canatu omni conquisto, adjuvante nisu Nixiæ, adjuvante spasmo uteri, in lucem, lachrymarum vallem, prodit, tenebricoso, sordidoque ergastulo per tot menses inclusus, vel qui sceptrâ geret, vel ovibus pascendis præerit, & sic ex uno loco, una via, unius originis, diversæ tamen futuræ infans fortunæ.

THESIS II.

ITà editus infans, ab obstetrice exceptus, ligato, & abscisso funiculo umbilicali, absterfisbalneò, ex ∇ dulci vinoque parato (nequaquam oleò additò ut quarundam obstetricum mos est) sordibus, linteisque calidis involutus, vix meconiò repurgatò, vix nixiæ à partûs laboribus defatigatissimæ, viribus non nihil restitutis, pressio-nem atmosphæræ, & sic circulum sanguinis per pulmones incipientem, & foraminis ovalis atque tubi arteriosi officium cessans, expertus, alimento se omni destitutum videns, id tamen uberius, quàm in utero postulantibus celerius, atmosphæræ pressione, facto humorum circulo, copiâ succorum deficiente ad implenda vasa pulmoniacâ, insuetò modò recens inflata, & expansa, viribus debilitatis ex prægressis erumpendi conatibus, stomachò vacuò latrante, ejulando lachrymandoque primum nostrum canit miserere, nutrimentum poscens, quò vivat, & crescat, vel Deo charus, vel exosus, seu in decus, seu dedecus, parentibus, familiæ, reipublicæ.

THESIS III.

PProvidæ, ac benignissimæ Matri Naturæ (sano sensu intellectu hoc vocabulò) debemus, quòd tenelli infantis nutricatui; providens, sexui sequiori præsertim turgentiores, atque appropinquante partu, & post partum lactandi tempore turgentissimas concesserit mammas, digitò commonens non obliviscendæ gratitudinis tanti naturæ beneficij, & matri incumbentis officij, suam erga prolem; Sunt verò mammarum duo corpora rotunda, lactis promptuaria, utrinque in thorace, instar gratorum monticulorum eminentia, substantiâ cavernosa, & glandulosa (per quam nervi, arteriæ, & hinc ortæ venæ, vasa lymphatica, capsulæ pingviseræ, & tubuli lactei disseminati) prædita, integumentis corporis communibus, cuticula, & cute obvoluta, diversâ magnitudine, colore, consistentiâ, & distantiâ

stantiâ in diversis subjectis discrepantia ; in medio exigua eminentia cylindrica, arcolâ septa pulchrè rubellâ in virginibus, absurdè coloratâ in vetulis, ex nervulorum, sanguiferorum vasorum, lacteorumque tubulorum concursu, enata, valde sensilis, ad irritationem, & contrectationem rigescens, papilla dicta, exsurgit; ex qua lac pro infantis nutritione exsugitur, quod in apicibus secretum arteriosis, in lacteis asservatum tubulis, donec vel æquilibrium sublato à prole sugente inter externum, & internum aërem propriâ, vel externè à matre factâ pressione, foras in prolis nutricatum profilit.

THESIS IV.

HUjus, tenellis nutricatum præbentis succi sic descripto separationis organo, res postulat, ut separandi modus etiam adstruatur; non autem hic singulare fermentum quærendum, quod diu jam ad pistorum relegatum; nec configuratio pororum certa, & proportio particularum; quæ Cartesiana magis subtilia, quam utilia sunt; nec naturæ, vulgari sensu intellectæ, providentia ad lactandam prolem ordinata author dicenda est; nam hæc sententia à logomachis Stahliauis nec dum benè explanata, nec unquam physico fundamentò satis explananda; sed tota res mechanices naturæ necessariis subjacet regulis; Nam quando ex irritato utero, tum in coitu, gestatione, & partu, per necessarium consensum (qui in *Russch. Thes. anat.* videndus) mammæ irritantur, affluxus uberius fiat, necesse est; præsertim dum ab expanso utero comprimente vasa ad inferiores fluentia partes vehentia, & sic remoram ponente, à mensibus toto gestationis tempore ut plurimum deficientibus, vitâ otiosâ, & opiparâ magis, solitò, certè succi magis accumulari, atque in superioribus partibus non resistentibus, ut inferiores, uberius, præsertim in mammarum ex consensu uteri irritatarum, atque sic affluxum invitantium, spongiosa, minimè resistente substantia colligi debent; unde se insinuant in tomentosas mammariarum arteriarum extremitates, lac transmittunt, ab initio serosius ob angustiam, dein crassius ob majorem apertionem earundum, lacteis tubulis communicant, qui subtilissimi, ex apicibus, mammarum arteriosis radicibus egrediuntur in majores ramos, tanquam in truncos, multis anastomosibus concurrentes, per glandulosam areolæ expansionem inæquali distribuuntur diametro, & sic ad cisternularum similitudinem lac secretum recipientes, colligentes, atque ad lactationis horam asservantes, accedente pressione id præbent proli nutriendæ;

Negotium hoc sic se habere patet *ex anat.* præsertim *Ruyſch. & Vienn.* *Neurolog. ex carpo Comment. 2. in A. M. p. 316.* ubi dicit, *commoto utero, moventur mammae, & contrà*; hinc tanta ad ſrem vehementia ex irritatis mammis; ſic mammae turgere, & fororiari incipiunt, incipientibus menſibus; & quæ plura ſunt hunc conſenſum denotantia; Turgere autem vaſa magis ex irritato utero, conſuetudo docet veteribus familiaris, qui patet *ex Catullo in nuptiis Theridis, & Pelei*, ubi ſcripſit.

*Non illam Nutrix oriente luce revifens
Hæſterno collum poterit circumdare filo.*

Solebat ſcilicet nutrix neo - nuptæ ante thori ingreſſum filo collum metiri, quod ſi oriente ſole ad remetiendum non ſufficeret, lætabunda exclamabat: ex virgine à viro mulierem factam fuiſſe; quod laudabile à veteribus inſtitutum hodie apud plures vix locum haberet: nam *ab æſſuetis non ſit paſſio*; Accedit *Ramaz. fol. 553.* ita ſcribens: *Proſectà ſi res bene penſiteur, lactis primordia geneſin ſuam utero debere, fateri neceſſum eſt; utero enim exultante, & commoto, univerſa corporis ſyſtaſis commovetur, & vaſa ampliora ſunt*; Sic quotidie mamillas canum verſus uterum longè turgentiores videmus, quàm cæteras, non aliunde, quàm ex irritatis, illinc ſitis, cornubus uteri canini, irritantibus proximas magis mamillas, & ſic affluxum ſuccorum uberiorem concitando; Copiam prætereà humorum probant sæpe neceſſariæ, repetitæ etiam V. S. in gravidis; in partibus ſuperioribus congeſtiones affirmant ſympt. ventriculi, diaphragmatis, pectoris, mammarum, & capitis; quorum ulteriorem explanationem brevitatibus cauſâ tranſeo.

THESIS V.

Sic lac jam ſeparatum paulisper examinemus; quidam chylum immutatum dicunt, atque per vaſa certa ex ductu thoracico in mammaeum derivari aſſerunt, aſt vaſa hæc nec dum demonſtrata; Nam lymphatica, quæ illinc adſunt, à mammis quidem in ductum thoracicum lympham ſuperfluam revehunt, verùm miminè ex hoc in mammaeum chylum; ſic chylus ſanguini mixtus immutatus deferri nequit ad mammaeum uſque; nam non poteſt illuc devenire, niſi dextri ventriculi cordis concuſſum, pulmonum attenuationem, & ſiniſtri ventriculi tritum, pullumque ſubiverit, aſt hiſce viis chylum nullam pati mutationem quis ſomniabit? unde ſtante mutatione chyli, ſtabit & magis mutatio nominis; itaque dicimus: Lac eſſe ſerum, quod *Hip. alimenti vehiculum nominat.* multis intertextis molle-

culis

culis oleosis, fibrosis, gelatinosis, atque diversorum salium sphaerulis, & diversa terræ copiâ constans; Licet contrarij sint *Prosp. Mart. Comment. in Hip. p. 32. charlet. Oecon. adl. Exert. 3. Deusing. de lacte §. 10. & 21. Guisfrat. Exert. de prox. lac. mat. Svalb. de ventr. querl. & opprobr. p. m. 101, Warth. Adenograph. Cap. 36. Schenck. dissert. de nat. lact. art. 3. §. 25. & alii plures asserentes: quod impossibile sit ex sanguine lac confici posse; sed contrâ: quis potest succum nerveum, liquorem genitalem &c. ex purpurea humorum massa, vel coctione, digestionem, destillatione, fermentatione, vel alia ratione parare? certè nullus; insunt tamen sanguini dictorum succorum principia; patet præterea, chylum immutatum lac non constituere, ex foeminis quibusdam, quæ per aliquot dies non comedentes, lac habuerunt; contrâ hæmorrhagiam ad virium resolutionem passæ, licet multa nutrientia assumpserint, nec tantillum quidem lactis elicere potuere; nam sanguis primò debuit in quantitate restitui, ut pressio versùs mammas, in peripheria corporis positas, fieri possit. Lac autem serum esse oleoso gelatinoso salino terreis partibus constans, probant experimenta à *Fr. Hoffm.* cum lacte humano, asinino, caprino, vaccino, ovillo, instituta, quæ videnda sunt *Dissert. de usu lactis asinini; & usu seri lact.* ubi præparatio seri lactis dulc. hæc egregiè comprobatur; prouti etiam exp. *Verheyen supplem. anat. fol. 55; Qui autem vires petit, eas divinas in Wepfer. epist. ad Verzasch. & innumeras vix non apud cit. Hoffm. Gal. Cels. Cael. Aurel. Martian. Riedlin. forest. Tulp. Bagl. Fracast. Horst. Morton. Maybom. & practicos observatores inveniet; hic recensendas non nostri fori, cùm tantum de ejus nutriente virtute nobis res sit.**

THESIS VI.

Hujus itaque lactis usus alius non est, quàm ut corpus humanum nutriat, non tantum tenellum, sed quaecumque, etiam robustissimum; Est autem nutritio, repletionis genus, nam nutriri partes, eas est implere, quæ vel augeri, vel restitui petunt, id autem utrumque fluido feroso, oleoso, gelatinoso, debito modo prius præparato fieri debere, nemo jam negat; unde patet, solidorum vim nequaquam excludi, nam horum operâ divisi, secti, paratique altiles succi digeruntur, aptantur, apponunturque; solidorum ergo virtutis mensura, nutriticis virtutis mensura est, par in tantum digerendis nutrientibus succis, in quantum terendis illis, comminuendisque sufficit solidorum energia; Et profectò non prius nutrit ovi albumen, quàm

quàm vi incubatûs ex spissitudine sui humoris transivit innumeros fluiditatis gradus ; sed & tum adhuc datus embryoni ille liquor, est crassissimus, unde in longè subtiliores adhuc in visceribus, & vasis, transmutandus est, priusquàm in nutrimentum abeat ; patet itaque solida debere præparare fluida, ad nutritionem apta, ex his verò quiete compactis, vel solida generari, augeri, vel saltem restitui ; quod eleganter in ovis *Malphig*, in embryonibus, & foetibus *Ruyssch* detexit ; Cùm itaque nati infantis partes omnes teneræ valde, molles, flexilésque sint, nutritios succos uberiores quærat, necesse est, quò partes solidiores factæ, vires potentiasque adeptæ, iis, quibus destinatæ sunt, fungi possint, officiis ; atque sic imbellis pulso rationis usu, ob organa imperfectiora, & primò perficienda, destitutus, ejulando, lachrymandoque misericordiam in matre excitat, ubera turgida ad famem sitimque sedandam, rogat, ut porrigat.

THESIS VII.

Nutrix itaque est illa mater, quæ infanti ubera sugenda præbet, sit vel genitrix ipsa, vel conducta alia, mercenaria, ad hoc, ut infans nutriatur, augeatur, vires, unà cum perfectione partium acquirat ; Hoc autem ut fiat, ex parte infantis requiritur vis sugendo lacti sufficiens, ventriculi robur digerendo valens ; ex parte nutricis, ut suppeditet lac proportionatum quoad quantitatem, & qualitatem ; quod utrûmque præsto erit, si genitrix ipsa, cæteroquin sana, & lacte donata, suum genitum aluerit ; utrûmque verò deerit, si nutrix aliena substituta fuerit ; Nam matris succo nutritio in utero asuetus infans, hunc modò faciliùs digeret, & nullâ molestiâ exinde afficietur, præsertim cùm ab initio serosius lac, colostrum dictum, idem ferè sit, quod fuit in utero nutrimentum, quod datum, minùs gravat, acescit, sed faciliè transit, meconium abstergit, atque crassiori lacti, tertio vel quarto die supervenienti viam præparat ; ubi contrà lac Nutricis alienæ alienum etiam est, & infuetum, crassiùsve ut plurimùm quàm digeri potest, hinc non sine noxa.

THESIS VIII.

UT itaque aliquomodo consulamus tenellorum vitæ, & sanitati, sic quæ circa nutricem, quæ in usum trahitur, observanda sunt, trademus ; Nutrix itaque sit adolescens, ætatis 25. ad 35. ann. Licèt alii tantùm ad 30, alii etiam ad 40. annos ætatem hanc extendant,

tendant, bis mater facta; pectus habeat latum, mammas nec nimis laxas, & rugosas, nec valde tensas, sed solidas, & firmas, mediam magnitudinem, & duritiem obtinentes, quibus lac plurimum sit; nec multum graciles, vel breves sint papillæ, sed mediocres, cum magnæ os offendant, parvæ verò prehendi non possint; meatus earum non sint nimis aperti, nè nimium lactis uno impetu perfundatur, nec nimis stricti, nè expressio feriat palatum tenelli, & eum lædat; Præterea sit vividi coloris, qualem consuluit *Gal. Lib. art. med. Cap. 51*, fortis, ac robusti colli, pectorosa, musculosa, duræ, ac multæ carnis, non obesa, vel gracilis, à menstrua purgatione sit immunis toto lactationis tempore; nullis sit affecta morbis, neque alicui peculiari obnoxia; quæ gestavit foetum novem mensibus, enixa est ad summum ante duos menses, (melius tamen fortè si eadem die enixa, posset haberi nutrix; sive masculum, sive foemellam genuerit, parum referente) dein non sit primipara; optima talis est, quæ brachia consueta est exercere; unde rustica sæpe optima, dummodo septimana unâ, vel alterâ, purgatis prius crassis succis, usa est cibis urbanis; si quæ tamen mater prolem suam rusticellis in proprias casas tradere voluerit, non aberrabit; nam & hoc laudabili more faciunt nobiles Patavini referente *Ramaz. fol. 553*, qui salacitatem, & petulantiam benè pastarum nutricum tollerare non valentes, nec ut liberos suos infirmiores rusticorum liberis videant, rusticellis cum suis educandos tradunt; Dein Nutrix animosa sit, & quæ cum integro affectu puerum amare potest, iræ non sit dedita, sit grata, hilaris cum gravitate, munda, & elegans tum in se, tum in suum Alumnum; nec in venerem prona, laudabilium morum, nec nimis obtusi, nec nimis teneri sensûs; non sit salax, potatrix, tristis, melancholica, nec lusca, sed quantum fieri potest, matris, cujus prolem nutrit, tum animi, tum corporis dispositioni simillima, pia, casta, virtuosa; Nam teste *Peck. fol. 108. obs. 46*, *Juncæis juncæa habitioribus, habitiores jungendæ sunt, si cætera respondent.* de electione nutr. adhuc videri possunt *Mercat. T. 4. fol. 747. Musit. de morb. mulier. fol. 204. Löro de morb. inf. Sennert. Tract. de inf. curat. part. 1. Cap. 1. Roder. 2. Cast. lib. 4. de nat. mul. cap. 12. Thiermayr. lib. 1. cons. med. cap. 2. in Schol. Sorbairh fol. 331. Tr. 4. de morb. puer.*

THESIS IX.

Vlris requisitis nutricis eligendæ, ejus lac examinandum venit, cujus quantitas & qualitas lustranda; Quare quantitas sit propor-

portionata, magis tamen aucta, quàm imminuta; qualitas autem desumitur à colore, odore, sapore, & consistentia; Licet *Etiam*, videatur contrarius, dum de morbis inf. oper. suor. edit. Francos. fol. 1062. dicit. quòd hoc examen fallat, cùm semina pessima, tum morum, tum morborum, sub tali lacte delitescere possint; sed rectius, ut asserit Helm; de sextupl. digest. §. 74. estimanda est lactis conditio, ex sanitate nutricis, vita, & cibis; ast ut pace tanti viri dicam, nos nequaquàm & in his scrutandis sumus negligentes; quare examen nostrum non erit fallax: Itaque lac sit purum, odorum, non tamen penetrantiùs, candidum mediocriter, quod à Gal. Moschion. Avicen. de sanit. tuend. lib. 1. cap. 9. ut optimum laudatur; non tamen perspicuum sit, néque sublividum, licet Aristot. 3. de hist. aal. cap. 21. dicat lac lividum albo esse præstantius; néque gypso simile, nec subacidum, nec amarum, sed dulce, æquabile, quasi leniter saccharatum; non admodum crassum, & caseosum, néque tenue, & serosum cujus super speculum rectè proba instituitur; si néque prorsus fluit, nec eò reclinatò constat, vel si capillus intingatur, & lac huic æqualiter adhæret; Item si in vasculo pars aliqua lactis reponatur, adjectis +ti, v. succ. limon. aliquot guttis, & dein factò coagulo feri tantum, quantum caseosæ substantiæ supeditatur; vulgaris proba est, si in ungue hæreat, nec totum defluat; Cremorem dein ubi aliquo tempore steterit, in superficie separet pinguem; unde quod lac enumeratas qualitates habebit, bonum, & laudabile erit; ast consideranda teneritas alumni, cui si proportionatum accuratè non haberi potest, detur pinguius, sed in minori quantitate: Minus verò probatur lac, quod tenue, vsum, valde, si præterea saporis nauseosi, cærulescentis, aut alius, præter lacteum, coloris; si statim in aliquo vasculo repositum dissolvetur, ace scat, & grumescat, unde talis nutrix unacum lacte rejicienda.

THESIS X.

Quantum enim morbosa corporis, vel mentis constitutio nutricis tenello alumno noceat, apud solertes observatores videre est; sic primam morborum infantilium causam adstruit Fr. Hoffm. dissert. Prax. clin. morb. infant. fol. 5. violentos nutricis affectus, præsertim iram, & terrorem, ex quibus epilepsia infantibus ut plurimum lethalis morbus, in promptu est; præsertim si, durante tali affectu, ubera venenata proli sugenda præbentur; ut ipse novi 2. elegantes fœmellas intra aliquot horas ità occisas; Miserrima inde nutricularum conditio, pueris aque, ac illis ominosa; Pecklini verba sunt; obs. 46. fol. 110. quòd ubi agrotare

zare alteruter incipit, tristitia statim nutriculam invadit, & qui amor servare faminam debebat is ipse commiseratione pusionis, aut metu evanescentis alitura, in tristem animi versus affectum, ablactandum tum infantem perdit; Sic puella admodum fuit observata siticulosa; ex nutrice bibula à Deodat. *Valetud.* p. 26; brutales proprietates, & mores cum lacte in infantem translati sunt, ut in pueris cervæ & capræ lacte nutritis observavit *Reyes Camp. Elys.* q. 41. p. 586; Lipsiæ infans ob defectum nutricis, lacte caprino nutritus, imitari eleganter potuit vocem capræ; ita refert, *sup. cit. loc. Etm.* 1066, & non mirum hoc est, nam juxta *Gal.* mores sequuntur temperamentum corporis, hoc verò nutrimentum; scorbutum & luem & ream per lac communicata, à lusca, luscum, ab insana, infanum, alumnum fuisse factum nutrice, *Card.* asserit de *rer. subtil. lib.* 11. fol. 639, atque plures hujus loci matres testabuntur; sic tormina à matre per lac in infantem translata scribit *Helwig. obs. phys. med.* fol. 371; de lue gallica & scabie translata prostat *obs. apud. River. Cent.* 2. *obs. med.* 95, item apud *Welsch. in Episag. suar. obs.* 90. Palatum penè omnem, ex lacte nutricis infectæ, absumptum fuisse cuidam infanti, annotat; *Car. Rayger. annot. in Jac. Roland. aglossost.* Cap. 7, & hæc omnia mira videri non poterunt, dum omni die ex catharticiis à nutrice assumptis, etiam purgari alumnum videmus; quod & *Hip.* jam notum fuisse testatur *Lib. 6. epid. sect. 5*, ubi cucumer. sylv. & elater. absumptum pueris in purgationem quòque cedere scribit.

THESIS XI.

Recensitis iis morbosis affectionibus quæ à morbosa nutrice communicantur; & quæ lac improporcionatum causare potest mala, videndum nunc est. Dictum fuit suprà proportionem quantum possibile est observandam esse, ut lac detur, quale digeri potest; cum autem in recens nato infante omnia tenerrima sint, atque ejus ventriculus tenui valdè assuetus fuit nutrimento, sic statim patet, lac crassum, & pingue, mox ab initio datum, valdè nocere; nam oneratur stomachus, & varia excrementa coacervantur, cruditati acidæ fit occasio, unde infinita vix non mala scaturiunt; illustrat hæc exemplum epilepsiæ lethalis aliquot filiabus ex butyrositate, & nimia pinguedine lactis, quod prostat apud *Hoffm. Tr. de Usu & Abusu med. chym.* p. 49. item *Vesling. in epist. & obs.* 28. p. 123. & *Spigel. de form. fœtus cap.* 13. p. 16; Quare & *Fr. Hoffm. sup. cit. loc.* Lac copiosum, crassum, caseosum, impurum, morborum infantilium secundam causam adstruit; & id quidem non abs re agit; nam tenerrima,

& sensibilissima generis nervosi, & membranosi infantum structura est, & textura; hinc omnia excessivis qualitatibus prædita, his valde noxia; hinc est, quòd infantes spongiosiores & corpulentiores, lacte copioso, & crasso nutriti, morbis convulsivis faciliè corripiantur; quod testatur *cir. loc. Hoff. fol. 6*; sic ex nimia lactatione sæpe non nutritur, sed mactatur infans; ut scribit *Kerkring. in specileus anar. obs. 40*; Lac tenue, serosum, nimis, & salsum infantes ad defluxiones catarrhales disponit, sic observante *Ettm. sup. cit. fol. 1066*. Lac caseosum adstrictam alvum, inappetentiam, vomitiones; aquosum, tormina, & flatus; flavescent, fluxum ventris, & pustulas erodentes; salsum autem, scabiem, achores, favos, & pruritum causare *Musit. de morb. mulier. fol. 205*. & alii asserunt; Ex copia lactis diutius in stomacho retenti, & bilis acrioris affluxu corrosivi redditi, gravissima mala causantur, scilicet, dejectiones virides, tormina, Cardialgiæ, anxietates, convulsiones; & si à viscido lacte tenera lacteorum oscula obstruuntur, abdominis intumescentiæ, atrophix, & alia mala producuntur; ut pluribus refert *Fr. Hoffm. T. 7. fol. 358*; Sic non raræ sunt ex acescente lacte tum colli, tum mesenterii serophulæ; ex acri sulphureo, febres aphthæ; sic pavores in somno, incubus, vigiliæ; Et ut *Card. Comment. in aph. 24. Hip. sect. 3.* oris ulcera ab acredine lactis deducit, sic mala plura adhuc ex vitiosa propullulant lacte.

THESIS XII.

SEd non satis est bonam, & morigeram nutricem tradidisse eligendam, atque lac optimum suasisse seligendum, & in utroque scripsisse cavenda; verùm oportet etiam, ut nutrix bona, lac bonum, bona conserventur; quod, ut opinor, obtinebitur, si nutrix sequentes diætæ regulas observaverit. Notum est, vitium nutricis in diætâ commissum, sæpe graviter luere imò morte expiare innocuos infantes; unde vitet nutrix fructus horæos, acetaria, faciliè acescentia, austera, nocivum caracterem lacti imprimentia, scilicet: coagulationem acorem spirantem; unde infantibus tormina, convulsiones, epilepsix, ardores, insultus febriles, aphthæ, achores, favi, tinea, abdominis inflationes, & plura alia nascuntur; vitet usum vini, Sp: vin: nimium carniû esum, frigus vespertinum improvidè admissum, nam error in his faciliè fomitem epilepticum generat; teste *Hoff. sup. cit. lac.* Caseus interdicatur, quia inde lac crassum & viscidum evadit; unde obstructions, primarum viarum, vasorum lacteorum

teorum nec non generatio calculi vesicæ ; cui obnoxiam dicit pueritiam *Sect. 3, aph. 24*, atque totam generationis calculi in pueris ex crasso lacte tradit historiam *Lib. 4. de morb. Hip.* Nec nimis voraces sint etiam in cibis optimis, inde enim, cum nutrices ut plurimum altô otio stertant, & minùs exerceantur, qui pessimus mos est, lac impurum fit ; idem intelligendum, de acribus, & spirituosiss ; exinde enim varia lactis liquamina cadaverosa, unde excrementa flava, foetida, fœculenta, instar sæcum cerevisiæ, nunc ex nigro putrida, aut alio modo corrupta, per diarrhæam infantum rejiciuntur ; quin & vomitus, atrophix, vel saltem varii cutanei affectus enascuntur ; Si menses fluere, vitet hoc tempore lactationem ; Cæterum nec exponat corpus, præsertim mammas, alterationi caloris, & frigoris ; frigus enim, si lac non coagulat, saltem id disponit ad coagulum ; Cerevisia hic loci ut plurimum malè defœcata, non detur in potum ; nam facillè infantibus diarrhæa torminosa causatur ; nec styptica assumat ; nam ex castaneis, majori copia à nutrice comestis, infantis alvum pertinaciter clausam fuisse fert *Timæus à Guldenkl: in cas. lib. 5. cas. 15. p. 252* Dein nutrix se omni die exerceat, præsertim partes superiores, & sic lac uberius generabit ; contra enim absque motu corporis instar stagnantium paludum fracescet, & putredinem lac concipiet ; ordinem optimum in sumendo cibo, potuque, instituendo motu corporis, & somno servet ; sufficit bis nutrire, ut famem cibus, & sitim potus expleat ; non verò quater, uti mos est ; somnus pomeridianus vitandus, ni longo tempore ei assue- ta fuerit ; non veniant in usum vaporosa, Cepæ, allia, caseus putridus, & vetustus, brassia doliis condita, caro suilla, fumo indurata, salita, bellariæque omnia vitet, quæ salacitatem stimulant ; Caveat etiam sibi nutrix ab omni graviore animi pathemate, præsertim ira, & tristitia ; inde enim omni die tristissimas parentibus prolium suarum mortes sequi videmus ; quare vitet altercationes cum ancillis, & domesticis, nè ad iram concitetur ; Alatur itaque nutrix cibus euchymis, & eupeptis, bis de die ; ab initio lactationis paucioribus, successivè copiosioribus ; vinum quidem nè gustet in principio, sed successivè dein, aquâ dilutum & bonum bibat ; pro potu ordinario serviat seq. decoct. quod etiam potest locò aquæ cum vino misceri

Rec. Rad. Sorz. unc. iv chin. unc. j Sarsap. unc. ij Liquirit. unc. j hord. mund. m. iij. ras. corn. cerv. ebor. aa Drach. vj sem. fœnic. Drach. iij ; Incis. dentur ad chart. & unc. j inserviat pro mens. j ▼ font. coquenda, Manè verò seq. infus. instar the usurpetur.

Rec. Rad. Scorz. subtiliss. incis. unc unam sem. liquirit. ras. unc. sem. Hb. veron. agrimon. beton. salv. aa m. j. sem. Badian. Drach. iij. Incis. m. dentur spees pro the sic vesperi proderit subinde fixum quoddam diaphoreticum. Rec. ocul. ʒ. ppt. Corn. Cerv. phil. ppt. aa Drach. j sem. antim. diaph. Drach. j Cinnab. antim. Drach. sem. nitr. ppti scrup. ij M. f. pulv. detur Drach. sem. pro dos. & ita si excessus omnes præcavebuntur, & moderata fuerit in omnibus nutrix, optimè & conscientiæ suæ, & infantis salutis, credimus consultum.

THESIS XIII.

Cum verò nutrices, sive matres propriæ sint, sive mercenariæ; ad alia quôque obligentur; sic de obligatione erga prolem utriusque quædam asserere licebit. Obligationem matri incumbere, infantem, quem enixa est, nutrire, ipsa natura monstrat; dum factò conceptu turgidas facit mammas, medio gestationis tempore, & maximè circa partum ferossi quid colligit, & 3, v. 4to, post partum die, ipsum lac in mammis perfectum producit; quare ut mater sit, nam mater dici nequit, quæ genuit, & non nutrit; porrigat ejulanti tenello ubera, evacuatis prius primis viis à meconio: syr. de cich. c. Rh. v. oleo amygd. d. si ita videbitur; nam necessarium non est, si datum fuerit colostrum illud, quod ut convenientissimum in hoc rerum statu, natura providentissima ipsa suppeditat; pessimò more introductò sæpe rejectum; Est enim ferossior pars lactis, ex tomentosis arteriarum extremitatibus, nec dum ita expansis, producta, subsecuturi laudabilis lactis lata nuncia, alimentum medicamentosum, blandè abstergens, & instar omnium blandè laxantium dari solitorum; nam hoc facile transit, minùs acescit, & ob levitatem minimè gravat, atque sic præparat ventriculum, ad lac, 4to die superveniens, perfectius, recipiendum, digerendumque vide *Spigel. de form. fæt. cap. 13. p. 19. Ettm. fol. 1062. Zwing. pædojar. fol. 7.* & plures alios; contrarios verò invenies apud veteres fere omnes, vide *Musit. de morb. mulier. fol. 204. &c.* dein mater talis, propria nutrix observet ea, quæ de mercenariis nutricibus statim dicemus. Non excusatur mater à lactationis officio, si aliquomodo tenera est, tantùm lac dulce, probæ consistentiæ, atque nullâ sensibili heterogeneâ qualitate imbutum custodiat, licèt id etiam per aliquot menses tantùm fieri possit, nam lac maternum idem fere est alimentum extra uterum infantis, quò in utero fœtus nutritus fuit, & licèt etiam

etiam non adeò laudabile sit, non tantùm nocebit; nam referente *Hip. sect. 2. aph. 50. consueta longo tempore, licet deteriora, insuetis minùs molesta esse solent.* Ast si mater propria, vel lacte prorsùs careat, vel non sufficiens, aut justò serosius, acrius, aut pituitofo-viscidius, adeoque minùs laudabile obtineat, mammæ illius papillis orbatae; ut prostat *obs. 3. M. N. C. D. 2. A. 8,* si debilis, morbo quodam laboret, quando veneri nimis dedita, uti hic loci tales raræ non sunt, tum necessitate coacta, licebit ei ad aliam nutricem confugere; si non placet, ut multi hic loci, plures tamen alibi faciunt, pty-sanâ nutrire prolem; qui potus alimentosus sæpe melior est, quàm lac nutricum, præsertim nostratum, ut plurimùm morbosarum; Sæpe enim videre contigit infantes robustos, sinè matris, & nutricis lacte felicissimè, citrà morborum qauliumcùnque insultus sustentatos, & educatos fuisse; plures ipse nosco hic loci robustos viros & plurium prolium parentes, qui lac ex mammis nunquàm gustarunt; sed solertissimis fræminis (quæ hoc in casu quærendæ) curam accuratam gerentibus pty-sanâ enutriti fuerunt sufficienti, & accuratè data: potus verò talis esse potest.

Rec. Daçtyl. rec. n. vj sem. anis. Drach. j ras. corn. cerv. scrup. ij hord. excort. pug. ij M. speès pro decoct. ∇ simpl. Mens. sem. vel Rec. Ras. Ebor. rad fragar. Liquirit aa scrup. ij hord. mund. pugil. iij sem. fœnic. Drach. sem. M. incis. coq. in mens. sem. ∇ font.

Nec opus est edulcorare saccharo tale decoctum per se dulce, cum Sacchari consuetudo mala est; videri poterit de hac nutritione *Zwing. pædoj. ab initio, Helm. de inf. nut. ad vit. long. fol. 735. & plures alii.*

XIV.

Nutrix itaque mercenaria talis, qualem descripsimus *Th. 8,* Lactè tali prædita, quale suavisimus *Th. 9,* diætam colens, quam assignavimus *Th. 12,* sciat ipsi plura adhuc officia tum in se, tum in alumnum suum incumbere, ad hoc, ut digna gerat nomen nutricis; Quare ante omnia munditiem colat tam in se, tam in puerum; nè tanta frequentia sit, uti est, fœdorum ulcerosorumque infantum, qui sæpe inter ploratus, & ejulatus contabescunt; *Gal. 2 de sanit tuend. cap. 8,* refert histor. de puello quodam, qui, dum tota die plorasset, & nutrix consilii inops, modum nesciret, quo ipsi quietem conciliaret, quando nec motu, nec appositione ad mammæ, vel quoquò aliò modò illum lenire posset, sordidarum vestium mutatione, jussu *Gal. & dulci lavacrò, conquevit, & longissimò somnò obdormivit;* 2do Non

Non toties, quoties plorat uberibus alendus admoveatur pufio, in hoc enim valde peccatur, cum centies sæpe per unam diem, & noctem ubera porrigant ita, ut uterque, & nutrix, & infans, dein ægrotent, illa ob copiam deperditam, hic ob eandem acceptam, non digerendam, quare ut observat *Kerkring. in specileg. anat. obs. 40.* fit, ut lac semi-corruptum hæreat in stomacho, novum affusum denuò corrumpens, & sic in pastam vix solubilem abiens, ex qua bona fortunâ sequitur vomitus, vel strictis orificiorum sphincteribus contentum in ventriculo retinetur, & mille mala generantur; *Vide Helm. sup. cit. loc.* Unde bis, ter, ad summum quater ubera præbere sufficiet per 24. horas; plorent quantum velint, cum juxta *forbaith* & ploratus laudabilis est; nam hoc mediante dilatatur pectus. & caput expurgatur; item melius est plorare prolem, quam parentes & nutrices: exemplò nobis sint *rusticellæ*, quæ agrestibus operibus intentæ, desumptò exemplò à vitulis, quos tantum ter de die vaccæ uberibus applicant, filios suos robustissimos, quibus donantur, lacte tantum ter frui faciunt; unde præstat in lactatione potius peccare in defectu, quam excessu; cum *repletiones ad extremum perductæ graves esse soleant*, docente *Hip. sect. 1. aph. 14.* & uti in adultis omnis repletio mala est, panis verò pessima; juxta *Hip.* ita sanè lactis infantibus maximè nociva est; nam *impura corpora quò magis nutriveris, eò magis lades; sect. 2, aph. 10. Hist.* 3tò utràque mammâ si potest, lactetur infans; nè fiat lusciosus, nam ob longam, & continuam directionem oculi versùs unam mammam, consuetudo hæc indecora dein inducitur; 4to. Cunas ita colligat, nè lucem habeat infans supra caput, vel ad latus; nam faciliè strabones fiunt; sic optimum est, si caput tegatur, vel lux obscuretur. 5to dum lactat, papiillam, nutrix osculo infantis insertam quasi exprimendo teneat, nè infans opus habeat operosa suctione. 6tò cunis non vehementer agitetur infans; ne tenella viscera, & cerebrum patiantur noxam; 7mò sub vigiliis circumportetur infans, ut ita circulus & humorum excretiones promoveantur; 8vò attendat nutrix nè alumnus suus quocùnque modò terreatur, præsertim dum ad somnum est compositus, vel etiam dum dormit; nam talis terror faciliè convulsiones, & epilepsias post se trahit, hinc pessima sunt illa terribilia, adcompescendos infantes ejulantes hic loci consueta. 9. nec frigido, vel humido aëri exponere infantem oportet; nam inde humorum spissitudo, colica, catarrhi &c. 10. omni septimana bis vel ter, balneo imponatur, ex ∇ d. p. iij & vini parte j parato, tepido, per horæ saltem quadrantem, dein vitando frigus, linteis calidis involvatur, & ad cunas collocetur quo transpiratio promoveatur, & partes robustiores fiant; unde rejicitur consue-

luetudo illa pessima hic loci maximè recepta, quâ tantum linteis madidis tenella corpuscula abstergunt, & postea unguinosis quibus transpiratio maximè necessaria impeditur, tenue corpusculum obducunt minùs expertæ obstetrices; dolendum, quod hic mos optimus, veteribus familiarissimus, aliis populis hodie adhuc frequens, hic loci tamen rarissimus sit; frequens scilicet balnei usus, quò tamen, uti alibi, sic & hic robustiores, longæviorésque essent infantes, quàm reverà sunt. 11. Curam habeat nutrix, an infantis collum, aures, axillæ, inguina, aut crura inflammari, rubere, aut excoriari incipiant; hoc enim, si apparet, pulv. rad. liquirit. vel tut. ppt. vel Lap. Calamin. inspergendus erit. 12. Quando infans plorat, videat: an non fasciæ sint nimis arctæ? an in æstu constitutus nimio, quod vultus ostendet? an sordes deposuerit, undè hæc quantocyùs corrigantur. 13. Nunquàm infantem manibus ligatum adhuc, in lectum suum recipiat nutrix, nè ex incuria, si non ex malitia, suffocetur, ut plura hic loci recens facta docent exempla. 14. Si purgans sumpserit, & necesse non est, infantem etiam laxare, aut si menses fluant, aut aliò modò se malè habeat, non lactet, sed aliam substituatur. Sic mater, vel nutrix, si denuò concepit, & lac observat imminui, ablactetur, vel aliæ nutrici detur infans lactandus, donec tempus adsit ablationis, quod 9. 10. 11. mensibùs, vel unò etiam annò circumscribitur. 15. Sub lactatione post aliquot menses, quartò, ut jubet *Musir.* vel 7. ut vult *Sorbaith.* prouti videbitur, etiam citiùs, pulticula; non, uti hic mos est, ex farina cruda & lacte confecta glutinosa, & vix solubilis, sed ex pane triticeo optimo, in mortario lapideo in pulv. subtiliss. contrito, & lacte fiat facilius digerenda, unà cum decoct. sup. descript. detur, ut successivè assuescat; & quæ alia proficua alumno ratio & amor suadebit, observet nutrix. Et hæc de usu & vero usu Nutricum.

CAPUT SECUNDUM.

De Abusu Nutricum Viennensium.

THESIS I.

UT à matribus ordiar, à natura ipsa constitutis nutricibùs, non possum non in earum matrum consuetudinem pessimam advertere, quæ thoraculis balenatis, angustis, ità suarum filiarum constringunt pectora, ut non tantum non debitum incrementum nancisci possint mammæ, sed etiam filiæ, aliquando matres factæ, licèt velint, non possint prolem, quam enixæ sunt, ipsæ alere;

alere ; quàm indecorum est, foeminam formosam, minùs mammosam esse, ità non sat deplorandum, matrem esse factam, & non simul licere esse nutricem. Utinam ! caperent hæ saltem, quæ cum summo suo tædio id experiuntur, infelicem hunc statum non nisi matribus suis, de formæ elegantia quidem, minùs verò de sanitate, & rebus aliquandò necessariò agendis, maximè sollicitis debere ; fortè tandem faperent, aliter agentes cum suis filiabus, nè pessimum hoc cacoëthes in longam descendentium seriem derivaretur : *Non enim alia ratione, ut verba Peckl. fol. 107. mea faciam, Sinensum hodiè acuminati pedes, inter elegantias numerati, producti, quàm curâ & constrictione ; licet modò tantùm naturæ debeantur.* Atque consuetudinem, malo sydere inductam, quoque esse causam in iis, quæ etiam volunt, non tamen possunt, prolem alere, sedulus rerum scrutator facilè capiet ; Verùm nec in mammis culpa sola est, sed maximè in papillis, ex thoracum horum angustia retropulsis, ut, cùm evocandæ sunt, vel non satis habeant vitium infantes, vel frustillatim & inæqualiter eas protrahant ; jam etiam cuticulæ, obvelantis papillam, tanta subtilitas est, ut ad suctiones paulò fortiores statim laceretur, dolorésque creet tantùm non immensos ; unde desperatio matris, & infantis sequatur necesse est. Etenim, si veterum foeminarum habitum respicias, & cum nostris hisce comparare velis, juraveris, non esse eas veteris & aviti generis soboles ; velim autem agnoscant, quarum culpa primum hoc vitium invaluit, quantum pietati & amorì in liberos, peregrinâ illâ aliturâ, detraxerint ; fortè æternùm non corrigenda.

THESIS II.

HAs matres veniam mereri, nec reprehensione dignas, quilibet mecum judicabit æquus ; quid autem sentiendum de iis, quæ turgida, vaccarum instar, gestant ubera, & quibus papilla protensa eleganter riget, ità, ut potius cum molestia non lactent, quàm cum incommodo quodam lactarent, tu, Lector, ipse judica. In Batavia, sic asserente *Peckl. loc. cit.* in Silesia, patria mea, rarissimum prorsus est, infantes matribus propriis destitui, aliisque tradi ; alibi tamen terrarum, maximè hic loci, usitatissimum est, polcente id, vel perversò matrum genio, vel loci maledictâ consuetudine : Ratio popularis hujus vitii est, quòd nobiles aliquæ, vitæ voluptuariæ servientes, incommoda ferre non possint, quæ se subindè offerunt ; quæ tamen tanta longè non sunt, quanta fuerunt gestationis tempore ; præsertim dum hæc blanda ridentia ora, & quæ tenellus amor dictare solet blandimenta, deliciofi mammarum attractûs, & plura alia, suavia faciunt, atque duplici refundunt scœnore : Sic aliæ ejusdem fortis, quas, uti mos est, etiam privatæ, simiarum instar, imitantur,

ut,

ut, quod aliis ex necessitate incumbit, aliis ad ostentationem sit paratum; atque cacoëthes hoc nutricum, Au'is aliquando solis infestum, nunc etiam in operariorum tabernis alatur. Sunt, lactationem renuentes; nè gratiæ & venustas mammarum, ex his pendulis non nihil factis, pereat; & unâ cum his, licitæ vel illicitæ sint, illecebriæ veneræ: Ast velim advertant tales, & aliarum damnò cautiùs mercari discant, nè venustatis conservationi studentes, eam unâ cum mammis sordidis ulceribus, exedentibus cancris, & talibus depastam, cum aliis, ut obs. Auth. docent plures, videant. Aliæ ventri gulæque studentes, hæc vel illa nociva vitare nequeunt aliquo tempore, & sic innocens prolis lanienæ sæpè debet destinari: Aliæ lascivæ Veneris sacra nimis frequentantes, nè etiam exiguo quodam tempore impuri amoris exstinctæ jaceant faces, non dissimili subinde tradunt nutrici prolem alendam, quò indiès, si non sapiùs, saltem semel, ad aram Veneris faces succendant; tales reverà benè sibi & proli (si honestam noctæ sint nutricem) consulunt, nam mala, quæ ex continuato, & vix tamen unquam tales scæminas satiante coïtu, atque ità imprægnatione denuò factâ in prolem, cum lacte sic corrupto, si quod adest, deferantur, innumera sunt; lac enim tale in caseosam substantiam in ventriculo prolis degenerans, quæ mala causet, sup. dictum est. Curiosum illud tantùm adduco, scilicet: quòd tales infantes, adulti dein, caseum toto vitæ tempore nauseant; id eleganter deduxit *Mart. Schoock Tr. de advers. casei. Dygbi de immort. animæ hum. item de nat. corp. cap. 38. p. 437. & denique Schott. in Phys. cur. p. 534.* Hinc est, quòd ob alterationem lactis, quam *le Graff p. 126.* exemplificat, ex frequenti coïtu, & sic facto conceptu ortam, scæminas à debito conjugali liberos facit, *Zach. q. med. leg. Lib. 7. tit. 39. 3. p. 399.* Aliæ formæ elegantiam putant destructum iri, ubi per aliquod menses lac proli suæ præbuerint, atque ità non tam marito, sed, ut sæpè fit, potiùs procis illicitis, displicere; ast quàm frustranea hæc sit excusatio, ipsæ docent nutrices, quæ nunquam tantâ formæ elegantia superbiunt, quàm tunc, dum lactant, si cæterum sanæ sunt; & certè maritus te Hecubam & Zantippen blandiùs osculabitur servatò suò, quem tenerrimè amat, filiolo; quàm eo tam barbarè deperditò, Te etiam Helenam & Venerem ipsam salutabit; Aliæ sunt quæ hecticam, ut dicere solent, contabescentiam, & vires deficientes timent; ast consule tuam conscientiam, consule doctum medicum, non verò, uti mos est, imprudentem blatratricem, obstetricem volui dicere, & fiat, quod suadebitur; Et tales aliæ adhuc innumeræ sunt sutilissimæ à lactatione excusationes, si non viri subinde ipsi occasionem præbeant, sat imprudenter de non lactanda prole propriis uberibus; concludo hanc thesim textu *Junck. consp. med. Theor. proet. fol. 1004.* Nutrices temerè conducere religioni matres sibi ducant;

certè enim in naturam, ejusque leges in se ipsas; proles suas, & rem publicam peccant graviter.

THESIS III.

ATque ita proles, tot fasis ad Deum & Sanctos precibus, concepta, totque doloribus & molestiis gestata, & enixa, vix è sinu matris prorepta, in amplexus nutricis traditur; quæ, si talis est, qualis esse debet, condonandum est parentibus; aut vix unquam talem esse sequentia patefacient: Mos, qualis nullibi terrarum ferè, quam hic loci, ita frequens, pessimus, tot jam lacrymis parentum ob morbos, & mortes præcoces prolium infamis, deploratus, & imposterum deplorandus; mos dico pessimus est: quod ignaræ matres, ignari parentes, quemadmodum in morbis, vel foeminis propriis, sit difficilis, vel impedita conceptio, morbosa gestatio, gravissimus partus, periculosum puerperium; vel infantibus congruis, vel recens nato, lactanti, dentienti, ablactando &c. Obstetrices, quas foeminas prudentissimas, instructissimasque his in partibus, & longè magis quidem quibuslibet Æsculapii filiis supponit vulgus, solas sapissimè, absque ullo Medico, in auxilium vocant; atque hæ gloriolæ cupidissimæ, arrogantia inflatæ, & ab omni humanitate ut plurimum alienissimæ medicalitræ, non ignaræ suæ inscitiz, in casibus hisce difficillimis, & Medicis exercitatissimis atque gravissimi judicii multum negotii faciescentibus, tamen nè indignæ famæ suæ, ex dato coecæ fortunæ secundato, & sic bene succedente consilio, his in casibus adeptæ, inusitam maculam videant; pyxides, ut supra vulgum sapientes videantur, supra quem tamen nec hilum sapiunt, stolidorum suorum, quæ jactant arcana aperiant, & vel rancidum pulv. epilept. nigr. march. vel fraudulenter præparatum pannon. rubr. vel torminosa sennata, vel efficta castoreata, & quæ plura talia sunt, crassâ ignorantia pronatâ, illotis manibus, protervo ausu, panacæ sub nomine, & matribus, & infantibus sat caro pretio solvendæ, millenis jactantiis & historiis aliarum hoc morbo laborantium foeminarum, vel infantum, quibus ad momentum profuerunt, impune obrudunt, & frequenter impune occidunt utrumque: Quemadmodum dico hic mos pessimus sit, ita melior non est, quod in eligendis nutricibus rudes hæ, prouti ut plurimum sunt foeminæ solæ, in consilium assumptæ, sufficere à vulgo, & quod dolendum, etiam eminentiori judicio præditis judicentur; Nutrices enim nostræ astutissimæ sunt, & singulari dexteritate præditæ, quæ oculatissimos etiam sæpè fallunt Medicos, quidni coecas & minùs cautas faciliùs fallent obstetrices, leves, & scientiâ imaginariâ magis, quam verâ, præditas famellas: nam non satis est, ad genua usque propendentes turgidas conspiciere mammas, ut refert Barth. H. A. C. 3. hist. 46. de *Helsingonensi foemina primaria*, quæ sedens pedibus suffulcire coacta fuit mammas; confer Bonet. *polyalth. T. 3. lib. 5. de aff. mulier. C. 25.* nec tales, ut *Indicor. itiner. script. de uxoribus in Regno Senegæ, & insula Arabonis* commemorant, quibus tam amplæ sunt mammae, ut incumbentes ventri ad terga reflecti possint; nec opus est lacte pinguisimo, crassissimo & copiosissimo, nam non alenda gygantum corpora, sed tenella corpuscula; hæc tamen signa sola optimam, secundum earum stoliditatem, suadent nutricem: Quo eventu? tot mortes prolium, & morbosæ affectiones luculenter docent; latet enim sæpè in tali lacte toxicum mortiferum, prouti latet obstetrices genuina nutrimentum electio; aut parentes & domicellæ tales, famâ hujus vel illius obstetricis & confidentiâ seductæ, veniam merentur; sed luant protervæ obstetrices, quibus sua constat ignorantia, & tamen absque scientia & conscientia, si quam habent, graves curandos suscipiunt morbos, trucidant, jugulant tenellos, gravidas, parturientes, puerperas.

THESIS IV.

Sed peccatum obstetricum hoc non unum est, verum etiam illud est, quod suadeant meretrices in nutricis suscipiendas, & hinc, quæ suscipiunt, una cum his peccant matres; quæ si graviter peccant ut dictum *Th. 3. ad fin.* si proles suas aliis nutri-

nutricibus alendas tradant etiam honestis cætero quîn; quid nî gravissimè delinquent? quæ proles suas notissimis meretriculis, ante 6. subinde mensis jam enixis, atque pessimæ notæ scœminis, nutriendas tradunt; Hoc hominum genus, si non apertâ luis Venereæ flammâ ardeat, tamen scintillas quasdam lymphaticis in succis, quasi sub cineribus gliscentes circumfert: vel quæ erit meretrix? quæ uti consuetum est, inordinate vivens, arthritidis, scædæ scabiei, purpuræ, scorbuti, & aliarum impuritatum similium, hic loci ferè endemiarum, fomitem quendam non gerit; monstrat has quidem fluor albus, hic frequentissimus, ast hunc ità astutæ meretrices, & spe nutrices, abscondere norunt, ut incautæ obstetrici lustranti partes corporis, & indusia, uti mos est, facillè imponant; præsertim si solæ in consilium adhibeantur; ut nil dicam de inordinata vivendi ratione, quàm etiam sub lactatione clàm, vel palàm frequentare continuant; de animi passionibus, moribus pessimis, quibus mens earum repleta est ferè omnium, ità, ut si una bona, honesta, & pia, inter millenas tales meretrices inventa fuerit nutrix, corvò albò rariorem existimarem; omnes ferè sunt bibulæ, rixosæ, lascivæ, quæ minimè, dum lactant à Venere sibi præcavere possunt, præsertim dum ex horaria fere pessima, hic usitata saginatione potius, quàm cibatione, quasi macello destinatæ essent, succos uberrimos colligunt, Veneris incitamenta; nil referam quòd tales nutrices sint conductæ, mercenariæ, ob mercedem saltem infantem alentes, & nequaquàm tantam ut mater propria de salute infantis gerant curam; nam amor deest, sinè quo nihil, imò si subinde à sollicitis matribus moneantur suæ obligationis, deteriores ut plurimum fiunt, & absentibus parentibus non tantum malè faciunt, proli, sed ubi ubi possunt, clàm saltem delinquant, ut noceant; hæc nutricum improbitas, negligentia, odium, vel fucatus saltem amor in alumnos suos, ità innotuit, ut græcis jam fuerit proverbio:

Quemadmodum nutrices, pascis malè: Vitia dein quæcunque nutricis transire in prolem cum lacte eleganter *Wirdig. lib. 1. med. spirit. C. 25. §. 26.* delincauit, ità scribens. *alieno lacte nutriti ut plurimum degenerant, & ad naturam nutricum naturalisunt;* Et ante mirum hoc videbitur? constat enim lacte humano cicurari ferocissima animalia, ob spiritus temperatos; & contrà homines ferino lacte educati, ferini fiunt; ut de *Romulo & Remo* docet historia; *Agnus* aliàs balans, lacte caprino nutritus hircuit, sic *Nerone* benignissimis genitoribus natum, horrendum crudelitatis monstrum per lac nutricis crudelissimæ evasisse notum est ex historia; en quæ mala ex talibus nutricibus scaturiant; & quod pessimum est, sapere nolunt, & eundem adhuc quotidie errare errorem pergunt; sed audi *Vienna* tuum *Galenum Sorbait.* dico *Tr. 4. de morb. infant. fol. 331;* *Infantes à matribus alienis educati, à propriis matrum naturis discrepant, hinc tot meretrices lactatæ, non natæ, tot scortatores nutriti, non geniti, tot immorigeri educati, non nati;* Velut enim hædi, lacte ovillo nutriti, pilum gignunt teneriorem; & agni, lacte caprarum aliti, lanam ferunt duriorem; ità & infantes alieno lacte nutriti alienis moribus imbuuntur; hinc mirantur multi parentes, quòd nullum in se à prolibus experiantur amorem, reverentiam, & filialem observantiam, non recordantes, amoris vinculum per alienam lactationem esse disruptum; & illius quod *Alex. M. Olympiæ* matri suæ dixisse fertur: *Aluisse majora interdum habere amoris incitamenta, quàm genuisse.*

THESIS V.

Cum itaque meretricum harum lac magis Delphinatorum, Orcadum, ac balenarum lacte, quod veteribus venenosum dictum, teste *Card. Comment. in aph. Hist. 61. sect. 5. fol. 419.* perniciosum monstratum est, non possum non animadvertere abusum illum, quò honestæ mulieres, quarum maritus adhuc in vivis est, à lactatione arceantur, ex metu, quòd vi conjugii teneantur cohabitare cum marito, & ità ex coitu lac corrumpi, atque conceptu factò, planè evanescere necesse sit; vānum verò hunc metum esse ostendunt exempla Principum, qui nonnisi in matrimo-

niò viventibus, honestis fœminis proles suas tradunt lætandas : benè gnari, meretrices levissimas esse fœminas, & qualibet conjuge magis vitis obnoxias ; undè est, ut honestas uxores cuilibet suadeamus matri ; nec terreat moderatus subindè coitus, nam plùs læduntur tristitià, quando arcentur à coitu, à quo moderato magis proficiunt, quàm abstinentià ab eo coactà proli lætandæ profunt : Observamus id in nutricibus vulgaribus, minùs sibi temperare valentibus, præsentia proci sui desituti, quòd valde tristenter, alios hymenæos quærant, & sic infantibus valde noceant ; & è contrà matres plebejas, suas proles alentes, cum suis conjugibus omni nocte cubare, non sinè Veneris exercitio, vix unquam tamen incommoda, & lætis depravationes indè scaturire. Quare nequaquàm in Gynecæis, tanquàm in carceribus, honestæ tales detinendæ sunt fœminæ ; sed dum appetitus urget, qui longè moderatio erit, quàm in meretricibus, ad virum lædmittendæ sunt. *Nam reverà, ex moderato coitu tanta mala non scaturiunt, quanta Medici quidam, verba sunt Ramaz. de morb. nutr. fol. 552. in Magnatum ac Principum nutricibus, quas volunt castitati addictas, sæpè proferunt ; quare etiam cautelam hanc non aded tutam ac salutarem existimo, ut ita rigorosè commendetur.* Hanc eandem Martiani eruditissimi in Hip. *Comment.* esse sententiam egregiè colligitur lib. de nat. puer. vers. 250. ubi, postquam descriptionem lætis dedisset, subdit contrà Gal. de tuend. valet. Cap. 9. *quæ, si vera sunt, non rectè sentire videntur illi, qui coitum nutricibus cohibent, lac indè vitari existimantes, coitu enim mediante motus concitatur in utero, à quo lætis generatio dependet, & ex coitu alacritas inducitur mulieri, undè venulæ laxantur, ut dicebat Hip. de morb. mulier. l. 1. quam ad lætis bonitatem & ubertatem plurimum conferre indubitatum est.* Imò si Veneri assuetas abstinentia tantopere lædit, quod viro orbæ quotidie experiuntur, quæ variis morbis sunt obnoxia, nutrices à proprio viro segregare penitus non est tutum. Undè patet, metum esse pannicum ; moderatus enim coitus admissus minùs saltem nocebit, quàm absconditæ ex timore, nè alituram prolis deperdat, & in pristinam pauperiem relegetur nutrix, idæ aphrodisiacæ, quibus mens nutricum sæpè occupatur, unde lac corruptum, salax, furiosumque factum stigma facile indelebile, ut obs. Helm. proli inurit. Quare si tristem videris nutricem, quæ antea hilaris fuit, taciturnam modò, quæ antea garrula ; item si quando vir aliquis venustus & elegans ad illius aspectum obvis fit, & cum illo loquitur, si, inquam, tunc hilaretur, catulire incipiat, certè concludere poteris, vere eos cogitare ludos ; ast in hoc non culpanda est, cum naturales sint effectus, undè potius honesto modo admittenda, quàm prohibenda est.

T H E S I S VI.

DEIN quid noxæ resultet ex blandimentis, quibùs nutrices à parentibus & domesticis excipiuntur, sive in verborum lenocinio, delicatissima diætâ, donis, sive in alia commoditate consistant, nemini ignotum esse poterit : Habeo ipse ex honestis matronis, quòd ipsis factæ sint plures, se nunquàm meretrices fuisse factas, nisi spe alituræ, & hanc excipientium blanditiarum, munerumque futurorum allecæ fuissent. idem egregiè jam notavit Peckl. loc. cit. dicens : *Hinc illam nutriculam indulgentia, & tot ad conciliandam gratiam, & in pueros propensionem, quam ut matres veræ à natura non habent, excogitata blandimenta, fercula &c. sunt, quibus ipsis efficitur, ut meretriciam vitam in lucro ponant ancillæ, dominici aut uxoris imperii saturæ, & spe locandæ operæ nil æquè ac coitum desiderent, & turgidulas post partum mammas.* Præterea tales fœminæ, cum sint minùs morigeræ, suæ antea vitæ brevè oblitæ, superbiâ inflatæ, quòd gratiam sentiant parentum prolis, reliquas consamulantes ancillas vili habent, malè describunt &c. undè altercationes, rixæ, iræ, exacerbationes &c. quæ sæpè morte ipsâ innocens pusio expiare debet : sic laboribus antea sat gravibus assuetæ, modò stertunt in alto otio ; cibis rudioribus antea nutritæ, modò vescuntur bellariis, & quæ talia sunt ; hæc autem subita mutatio

ratio ab *Hip.* jam maledicta, animi mores creat pessimos, Veneris appetitus excitat, quos suppressere volentes tristantur, & mala innumera scaturiunt.

THE SIS VII.

A St non omnes matres ita nutricibus blandiuntur, sed potius scemina sunt, medium tenere non doctæ; quæ pessimo more quidem, sed innato tamen qualrixandi altercandique genio, quoties nutrices aspiciunt, sensilibus valde verbis eas excipiunt; hinc nutricum pusillanimitas, vel ira vehemens, suppressa ex respectu, aperta magis ex noxa illata proli; sed tardè nimis tales matres cautiùs mercari discunt. Ejusdem furfuris aliæ dantur matres, quæ crimini sibi videntur ducere, natum unum, à decem vel pluribus non nutritum fuisse nutricibus; quod constat quotidianâ experienciâ, nam rarò 8. vel 9. mense ablaetatur infans, qui non habuit 9. vel plures nutrices: vel quòd matres personali quodam in hanc vel illam nutricem ferantur odiò, vel quòd infans non benè valeat, & sic causa existimatur nutritrix, vel alia ex ratione; unde hæc abjectâ nutritrice, melior quæritur, & ut plurimum pejor nanciscitur; & quæ filii sui studebat consulere sanitati mater, eum perdit: nam reverà nil magis infantes, quàm frequens nutritricem, & sic lactis mutatio offendit; sicuti enim adulti non benè mutationem potùs & alimentorum ferunt, id minus benè ferent infantum longè sensiliora corpuscula; hinc suo jam tempore matres admonuit *Mercatus T. 4. fol. 748. de elect. nut.* ita scribens: *Nutrix sine gravissimis causis non est mutanda*; nam licet lac nonnihil deterius sit, cum tamen consuetum sit, minus nocere solet; ita docet *Hip. in aph.*

THE SIS VIII.

D Olendum profectò, quòd inter tot, in urbe nostra, feracissima nutricum, quæ lactandorum numerum longè superant, tam paucæ sint, quæ requisita nutricis habent. Elige ex triginta, vel pluribus, quàm putabis, quoad omnia optimam, & assecuro, etiam hanc nè hilum quidem valere comperies; nam quàm paulò antè jurasses, corpore sanissimam, mente sanctam, moribus comptissimam, paulò post morbosam, iratam furiam, & pessimam experieris. Ita mille technis, mille fraudibus, mille mendaciis vitia, quæ abstergere possunt ab alitura, tegere astutè norunt; quæ est, quæ non dicit: ante duos primò menses peperisse, filium habuisse, hunc esse adhuc in vivis? & quæ plura sunt, quæ alliciunt & commendant, quæ ut plurimum omnia intimior veritatis scrutatio mendacia esse te docebit; sic quæ insinuat, si contigerit fluere menses? & quæ est, quæ hos non accuratè abscondere norit? parùm curans, infans crucietur torminibus, ejulet die noctuque, imò convulsionibus corripatur, & moriatur; proprius enim non est: imò, quod plus est, ad compescendos ejulatus venenosos adhuc porrigunt mammas, & sic incuriâ illius trucidatur proles, cujus curæ vitam aliquando debuisset; Sic aliæ sunt absurdæ tales meretrices, quæ non erubescunt per aliquot annos continuò lactare, & semper fingunt, se primo antè duos vel unum mensem peperisse; & nè fucus detegatur infantem hujus ætatis, ab alia ejusdem furfuris matre mutuum, interim ostendunt proprium. Aliæ scortationis, in qua lucra quærunt, lactantes nequaquam oblitas, datâ occasione adhuc frequentant, vel saltem anxie appetunt. Aliæ tandem, quos tenellos tenerimè amare deberent, oderunt, hinc torvo vultu minas spirante tenellos offendunt oculos, incomptâ & raucâ voce teneras perstringunt aures, imò violentiâ quâdam barbarâ tenellum corpusculum hinc inde jactitant, trahunt, projiciunt, imò sæpè crudeli manu verbera infligunt, ita, ut non rarò ex nutricum barbara agendî methodo gibbosi, pede breves, & alio defectu laborent adulti, integra corpusculi constitutione nati infantes. Atque hæc, matres! sunt gratiæ & amplexus,

xus, quos proles vestra experiuntur à nutricibus; hi sunt fructus alienæ alituræ, quorum semina vestra negligentia vel voluptas seminavit; & hæ sunt proles, quæ vel ob destructam corporis sanitatem, vel corruptos per nutrices animi mores vestram in se impietatem coram tribunali fortè divino accusabunt; id, nè fiat, faxit summus Archiater, ut mens obcæcata matrum illuminetur, quò in ejus majorem gloriam, parentum solatium, Reipublicæ decus, propulsis meretricibus nutricibus, plures longæviores, virtute, scientiâ, ac firmâ corporis valetudine præditos, nobis liceat intueri. Tu verò, Lector, has pagellas quasunque æquò animò judica.

A P P E N D I X.

Cum virgines virginitate illibata lac subindè in mammis gerant, testante Diemerbr. *obs. & curat. med.* 77. *Salmuth. Lib. 1. obs.* 92. *Blancard. Ephem. Holland. C. 7. N. 11. p. 17. Cruget. M. N. C. D. 2. A. 9. obs.* 139. p. 241. *Adr. Cypr. Ep. ad Th. Millingt. p. 24. Hist. aph.* 39. *sect. 5.* Imò fæmella lactans, teste *Card. fol.* 391. *Comment. in sect. 5. aph.* 37. uti & vetula 55. ann. apud *Amat. Lusit. Cent. 1. curat.* 47. p. m. 131. *Henr. ab Heer. Baricell. hort. genit. p. 304. Ephem. Germ. cur. A. 3. obs.* 136. *Joh. Jacob in probl. misc. circa physiolog. q. 49. p. m. 85. Bodin. Theat. nat. lib. 3. p. 429. Kerkring. specileg. anat. obs.* 21. nec non in puero lac deprehensum, ut *Barth. fol.* 333. refert: in juvene, ut *Helwig obs. phys. med. fol.* 369. *Gerard. Blas. Comment. in C. 9. Syntag. anat. Verling, Bitterkraut Cap. 10. Threnod. med. Virum, nî fallor 30. annorum, sutorem suæ professionis, carnosum & benè mammosum, in Silesia mihi ipsi videre contigit, qui toties lac expressit è mammis, quoties voluit, ita Horfl. de Lib. Bar. quodam lib. 1. de nat. hum. Expert. 7. q. 8. idem refert; ita ut exindè appareat, naturam nunquàm deficere in necessariis, sed & sitienti Ismaëli è pumice aquam, quâ vitam sustentet, ostendere; quare sequentes libuit ponere quæstiones:*

Quæst. An proverbium: Lac habet in mammis, ergò concepit, vel genuit, verum sit?

R. Non semper; undè apparet absurdum exindè nostrarum obstetricum judicium

Quæst. 2. An Virgo pulchrè mammosa, lac habens sufficiens, & bonum, possit nutricem agere?

R. Aptiorem meretricibus ordinariis.

Quæst. 3. An vetula necessariis instructa?

R. In casu necessitatis.

Quæst. 4. An vir juvenis, mammosus, lac in uberibus colligere assuetus, nutricis officio fungi possit?

R. Ab actu ad potentiam est bonum argumentum; lactantem enim vidit Virum *Veslingius in Aegypto*, dum Cairi per quinquennium degeret, id referente *Rhodio in Scribon. Larg. Compos.* 82. ergo, pro hercule egregium erit nutrimentum.

Qu. 5. An qui ultra biennium lactantur, disciplinis addiscendis, ut vulgaris est opinio, sint ineptiores aliis, infrà hoc tempus ablactatis?

R. Nulla videtur ratio, potius aptiores sunt, tantùm laudabile lac sit, fortè tamen ad labores mechanicos minùs robusti erunt.

Qu. 6. An dentur specifica lac augentia, ut de *Anemon. fol. lib. 1. herb. Tabern. Cap. 16. de anis. scenic. aneth. pastinac. sativ. soncho, & centum aliis alibi refert?*

R. Nugæ sunt, imò Cryst. mont. pulv. de qua tantus clamor inter obstetrices & vetulas, sæpè magis nocet, ob gypseam suam adstrictivam virtutem, quam prodest.

